

Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen henkilöstötilanne

Nykytilanteen kuvaus ja ratkaisut

Pääkaupunkiseudun toimintaympäristö

Vuosina 2021–2040 pääkaupunkiseudun väestön kasvu 23 % vs. muu maa 1 %.

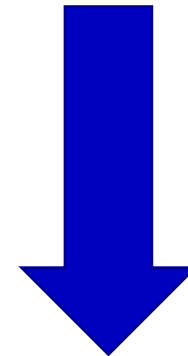
Vieraskielisten määrä tulee lähes kaksinkertaistumaan. Vuonna 2035 pääkaupunkiseudulla on 400 000 vieraskielistä.

Vuonna 2030 jo joka neljäs lapsi tai nuori asuu pääkaupunkiseudulla. Lapsia ja nuoria tulee olemaan pääkaupunkiseudulla yli 350 000.

Uudellamaalla ei ole väestöosuutta, työpaikkaosuutta ja nuorten osuutta vastaavaa määrää korkeakoulujen aloituspaikkoja ja osuus on laskenut useita prosenttiyksiköitä 2016-2021.

Kuntatalous heikkenee tällä hallituskaudella tehtyjen uudistusten vuoksi (mm. sote-uudistus ja TE-palvelu-uudistus).

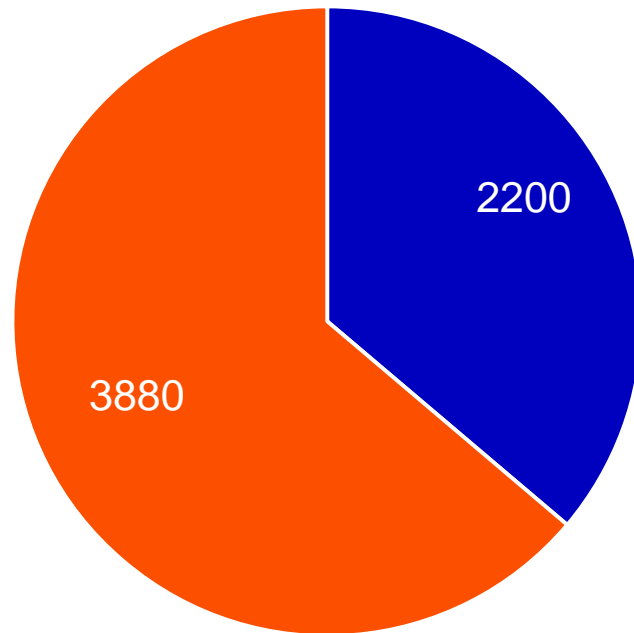
Varhaiskasvatuksen ammattilaisten saatavuuden ennakoitaan heikkenevän eläköitymisen ja nykyisen koulutusmäärien perusteella. Alalle koulutetaan myös aiempaa vähemmän sosionomeja.

Pääkaupunkiseudun tarve

Kuntien uusin arvio: 6 000 uutta varhaiskasvatukseen korkeakoulutettua vuoteen 2030 mennessä

Korkeakoulutettujen henkilöstövaje PKS

- Akuutti tarve
- Henkilöstörakennemuutos, eläköityminen, lapsimäärän kasvu

Kaupungit rekrytoisivat heti 2 200 korkeakoulutettua työntekijää, jos työmarkkinoilla olisi työntekijöitä rekrytoitavana.

Nykyisillä korkeakoulujen paikoilla henkilöstöpula ei ratkea pääkaupunkiseudulla eikä koko maassa

Pääkaupunkiseutu

Koko maa

Uudenmaan korkeakouluista saadaan n. 2 800 uutta työntekijää. Lisäaloituspaikkoja tarvitaan yhteensä vähintään 3 200 vuoteen 2030 mennessä.

Kuntatyönantajat on arvioinut, että varhaiskasvatuslain noudattaminen vaatisi lähes 20 000 korkeakoulutettua lisää vuoteen 2030 mennessä.

Kaupunkien nykyinen vaje on 2 200. Tarve kasvaa 6 000 uuteen korkeakoulutettuun vuoteen 2030 mennessä.

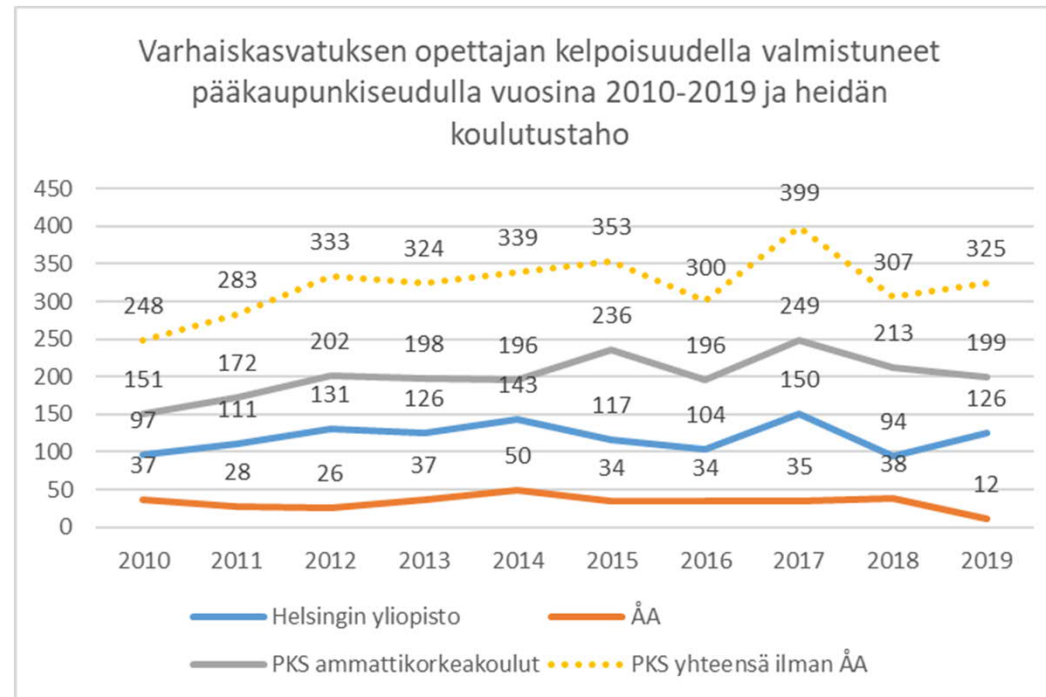
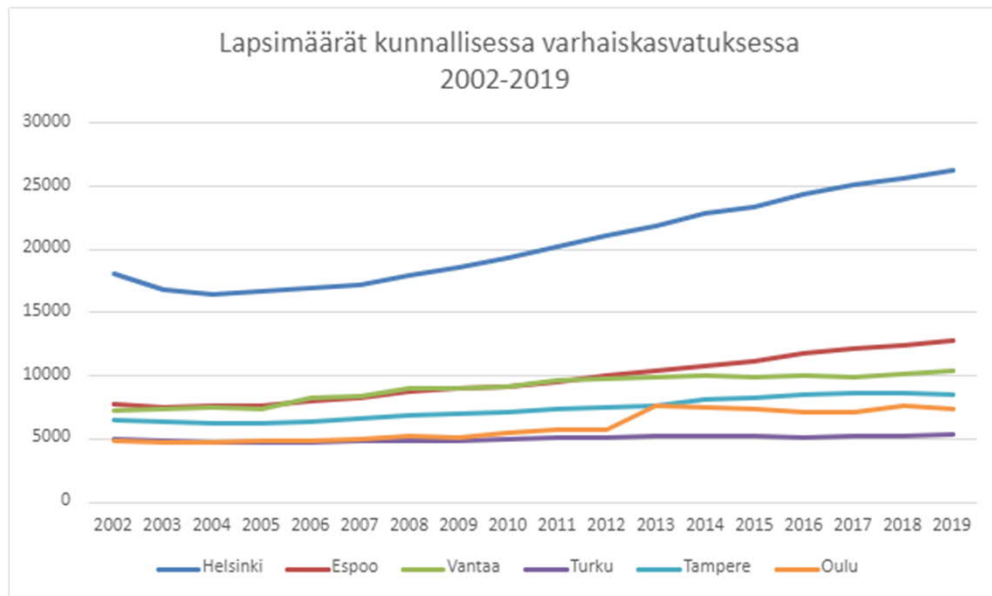
Alalla työskentelee tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajia ja sosionomeja 17 300, joista eläköityy 3 200 ja joista osa on ei-kelpoisia.

Tilanteen vakavuutta kuvaa hyvin se, että tarvitsemme vuoteen 2030 mennessä koko Suomen tasolla lähes yhtä paljon korkeakoulutettuja lisää kuin alalla tällä hetkellä työskentelee.

Miten koulutusmäärien riittämättömyys on näkynyt?

Samaan aikaan kun lapsimäärä on noussut voimakkaasti, koulutusmäärät eivät ole kasvaneet juuri lainkaan.

Ratkaisuja työvoimapulaan on rajoitettu vaikka vaje on ollut kasvava

8 400

Pääkaupunkiseudulla kunnallisessa päivähoidossa (päiväkoti ja perhepäivähoito) olleiden **lasten määrä kasvoi** noin 8 400:lla lapsella vuosi-na 2011–2020.

Stadin ammattiopistolle haettiin järjestämis lupaa lastenhoitajien kouluttamiseen 2016 ja 2019 henkilöstöpulaan vaikuttamiseksi, mutta OKM ei myöntänyt lupaa. Lupaa odotetaan edelleen.

1 200–1 700

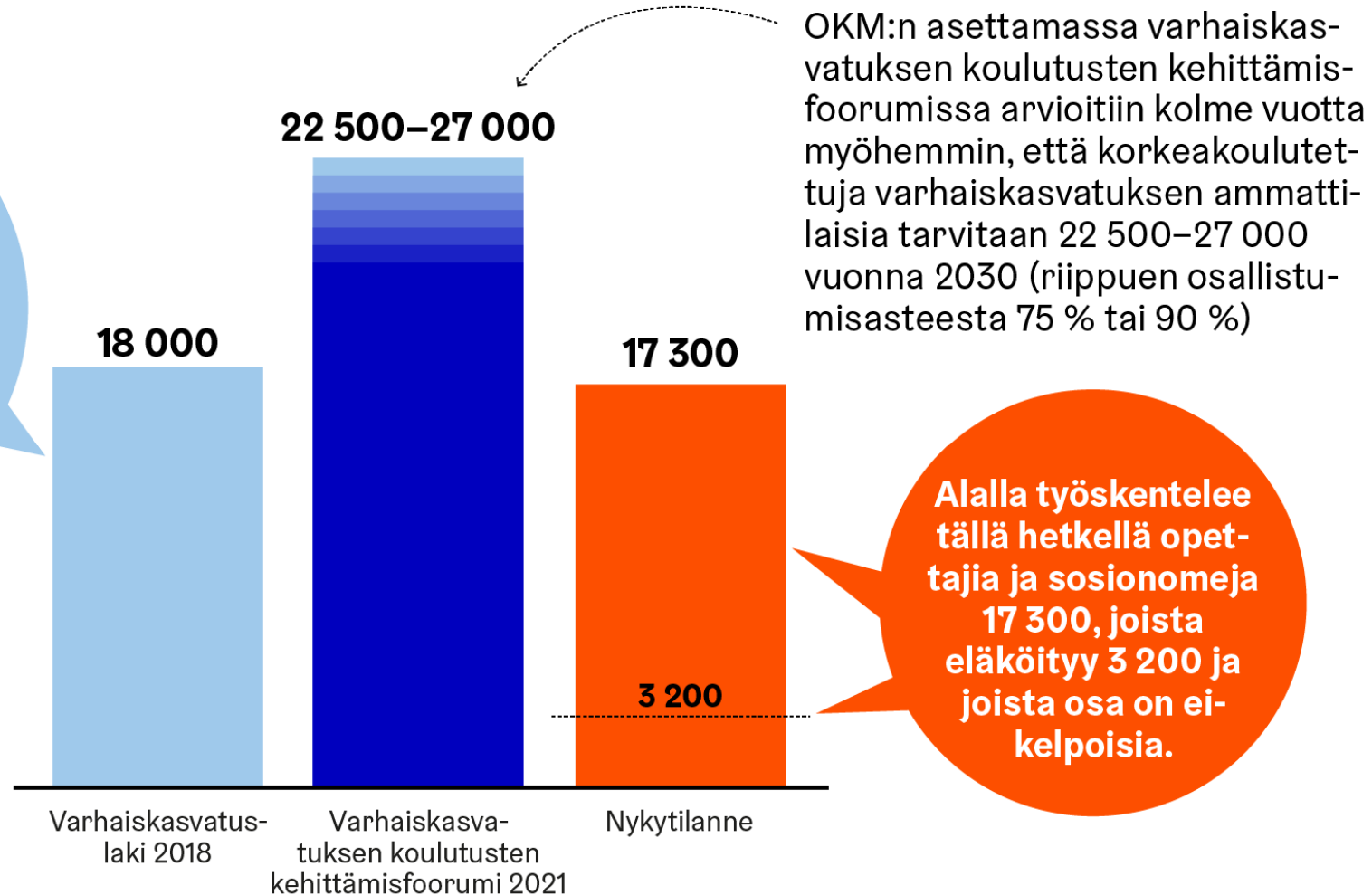
Tämä on tarkoittanut pääkaupunkiseudulla 1 200–1 700 varhaiskasvatuksen ammattilaisen **lisärekrytintarvetta** olemassa olleen pulan päälle.

300–400

Varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärät olivat kansallisesti lähes kaksi vuosikymmentä vain 300–400 **aloituspaikan tasolla**. Helsingin yliopiston varhaiskasvatuksen aloituspaikkoja alettiin lisäämään vasta vuodesta 2017 lähtien.

Korkeakoulutettujen tarve on arvioitu väärin lakiuudistuksen yhteydessä

Hallituksen esityksessä arvioidaan henkilöstörakenteen muutoksen vaativan kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajia ja sosionomeja yhteensä 18 000 vuonna 2030.

Alalla työskentelee tällä hetkellä opettajia ja sosionomeja 17 300, joista eläköityy 3 200 ja joista osa on ei-kelpoisia.

Korkeakoulutettujen tarve on ministeriön oman arvion perusteella olennaisesti muuttunut, mutta toimenpiteet eivät.

Ei ole olemassa uskottavaa suunnitelmaa varhaiskasvatuksen ammattilaisten kouluttamiseksi niin, että kaikki kunnat pystyisivät noudattamaan lakia vuonna 2030.

Koulutustarve on akuutti

Korkeakoulutuksen lisäämisessä ollaan pahasti myöhässä ja jokainen aliresursoitu vuosi vaikeuttaa tilannetta. Näin se näkyy pääkaupunkiseudun osalta:

- Paikkoja tulisi lisätä vähintään **625** paikkaa vuosittain vuoteen 2027 asti, jos korkeakoulutuksen aloituspaikkoja lisätään heti vuodesta 2023.
- Paikkoja tulisi lisätä vähintään **780** paikkaa vuosittain vuoteen 2027 asti, jos korkeakoulutuksen aloituspaikkoja lisätään vuodesta 2024.
- Lisäystarve on vähintään **1 040** paikkaa vuosittain vuoteen 2027 asti, jos korkeakoulutuksen aloituspaikkoja lisätään vasta vuodesta 2025, kun korkeakoulujen uusi sopimuskausi alkaa
- Sosionomikoulutuksen vetovoiman kasvu tai hiipuminen vaikuttaa merkittävästi kokonaistarpeeseen

Mihin kaupungit voivat vaikuttaa ja miten se vaikuttaa työvoimapulaan?

Voidaan vaikuttaa

- Henkilöstön työhyvinvointi
- Rekrytointi
- Perehdytys
- Johtaminen
- Henkilöstön koulutautumisen tukeminen
- Työn joustot
- Oppilaitosyhteistyö
- Palkitseminen

Voidaan vaikuttaa rajallisesti

- Eläköityminen
- Lähtövaihtuvuus
- Palkkaus

Kaupungit eivät voi päättää

- Varhaiskasvatuslaki
- Työehtosopimukset
- Korkeakoulujen aloituspaikat, jotka sovitaan OKM:n ja korkeakoulujen välisissä sopimuksissa

Mihin kaupunki voi vaikuttaa ja miten se vaikuttaa työvoimapulaan? 1/2

Nykyisen henkilöstön hyvinvointi

- Vaikutus: Lisää pitovoimaa ja työssäolopäiviä.

Perehdytys ja mentorointi

- Vaikutus: Hyvä työuran alku lisää pitovoimaa ja kiinnittymistä työhön ja alalle.

Johtaminen

- Vaikutus: Hyvä johtaminen lisää henkilöstön työhyvinvointia, pitovoimaa ja vetovoimaa.

Rekrytointi

- Vaikutus: Uudistamalla rekrytointikäytänteitä sekä rekrytointimarkkinoinnilla voidaan mahdollistaa houkutteleva, helppo ja ketterä tapa hakeutua alalle. Rekrytoinnilla ei voida vaikuttaa osaajien määrään.

Mihin kaupunki voi vaikuttaa ja miten se vaikuttaa työvoimapulaan? 2/2

Henkilöstön kouluttautumisen tukeminen

- Vaikutus: Työnantajan tukeman monimuotokoulutuksen (palkalliset opintovapaat, kustannusten korvaaminen) avulla on mahdollisuus lisätä nykyisen henkilöstön osaamista vastaamaan varhaiskasvatustilain vaatimuksia. Tämä helpottaa työvoimapulaa, jos korkeakouluilla on riittävästi aloituspaikkoja ja monimuotokoulutus jatkuu.

Palkkaus ja palkitseminen

- Vaikutus: Lisää alan houkuttelevuutta ja pitovoimaa, mutta ei lisää tekijöitä. Palkkauksen muuttaminen on vaikeaa liittyen työ- ja virkaehtosopimuksiin. Palkitseminen työnantajien omassa harkinnassa.

Työn joustot

- Vaikutus: Edistää työn ja muun elämän yhteensovittamista ja siten myös hyvinvointia ja pitovoimaa.

Oppilaitosyhteistyö

- Vaikutus: Toimiva yhteistyö esim. harjoittelujaksojen osalta sitouttaa opiskelijoita työhön.

Mitä pitäisi tehdä? 1/2

Kipupisteet ovat selkeät:

- Korkeakoulutuksen aloituspaikkoja ja määrää tulee kasvattaa siellä, missä pula on suurin.
- Yliopistojen monimuotokoulutukselle tarvitaan jatkoa.
- Varhaiskasvatuksen sosionomien asemaa ja koulutuksen vetovoimaa pitää vahvistaa.
- On panostettava edelleen nykyisen henkilöstön työhyvinvointiin, johtamiseen ja osaamiseen tilanteessa, jossa työvoimapulaan ei ole nopeita ratkaisuja.

Mitä pitäisi tehdä? 2/2

Tehdään väliarviointi varhaiskasvatuslaista.

- Laki ei ole toteutettavissa. Arvioinnin perusteella tehtävät toimenpiteet on laadittava yhdessä kuntien kanssa.

Tehdään realistinen arvio korkeakoulutettujen määrästä ja laaditaan sen pohjalta rahoitussuunnitelma aloituspaikkojen kasvattamiselle vuosiksi 2023–2030.

- Kohdennetaan aloituspaikat alueellisten tarpeiden mukaan.
- Riippuen siitä, kuinka suosituksi varhaiskasvatuksen sosionomikoulutus muodostuu, on rahoitustarve pelkästään pääkaupunkiseudun osalta n. 40-58 miljoonaa euroa
- Osa uusien aloituspaikkojen rahoituksesta tulisi kattaa varhaiskasvatuksen lisähenkilöstön palkkaamiseen tarkoitetulla hankerahoituksella ja muulla lisärahoituksella. Nyt lisähenkilöstön palkkaamiseen tarkoitettu OKM:n hankerahoitus on tehottomassa käytössä, sillä lisähenkilöstöä ei ole palkattavissa.
- Osana suunnitelmaa vakinaistetaan varhaiskasvatuksen kandidaatin monimuotokoulutus vähintään vuoteen 2030 asti.

Rakennetaan maahanmuuttajataustaisille saavutettavat polut ammatilliseen koulutukseen ja korkeakoulutukseen tarvittavin tukitoimenpitein.

Edistetään varhaiskasvatuksen sosionomin tehtävän vahvistamista

- Parannetaan varhaiskasvatuksen sosionomin urakehitysmahdollisuuksia mm. mahdollistamalla tarkoituksenmukaisilla lisäopinnoilla päiväkodin johtajana toimiminen.
- Eriytetään varhaiskasvatuksen sosionomi hakukohteena niin, että opiskelija valitsee suoraan varhaiskasvatuksen sosionomin koulutuksen hakeutuessaan opiskelemaan.

Rauhoitetaan perustyötä ja kuunnellaan henkilöstöä.

Kunnat, valtio, korkeakoulut, ammatilliset oppilaitokset ja työmarkkinajärjestöt ovat keskinäisriippuvaisuudessa henkilöstöpulan ratkaisemisessa.

Riittämättömät toimet yhdeltä osapuolelta vievät vaikuttavuutta toisten toimilta. Siksi yhteinen suunta ja vuorovaikutus sekä sitoutuneisuus ongelman ratkaisemiseen ovat välttämättömiä.

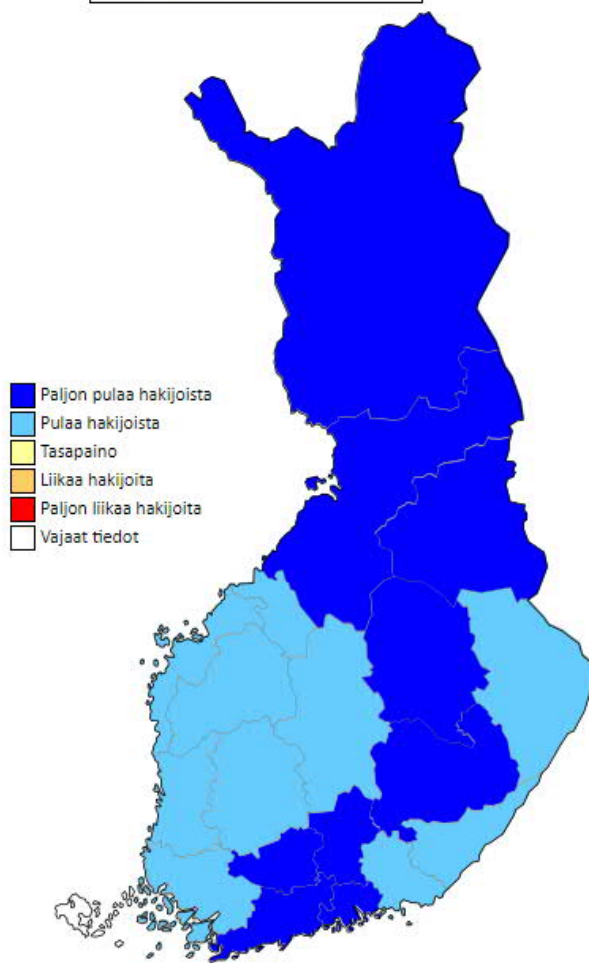
Kiitos

Liiteaineisto medialle

Koko maan tilanne

2342 - Lastentarhanopettajat

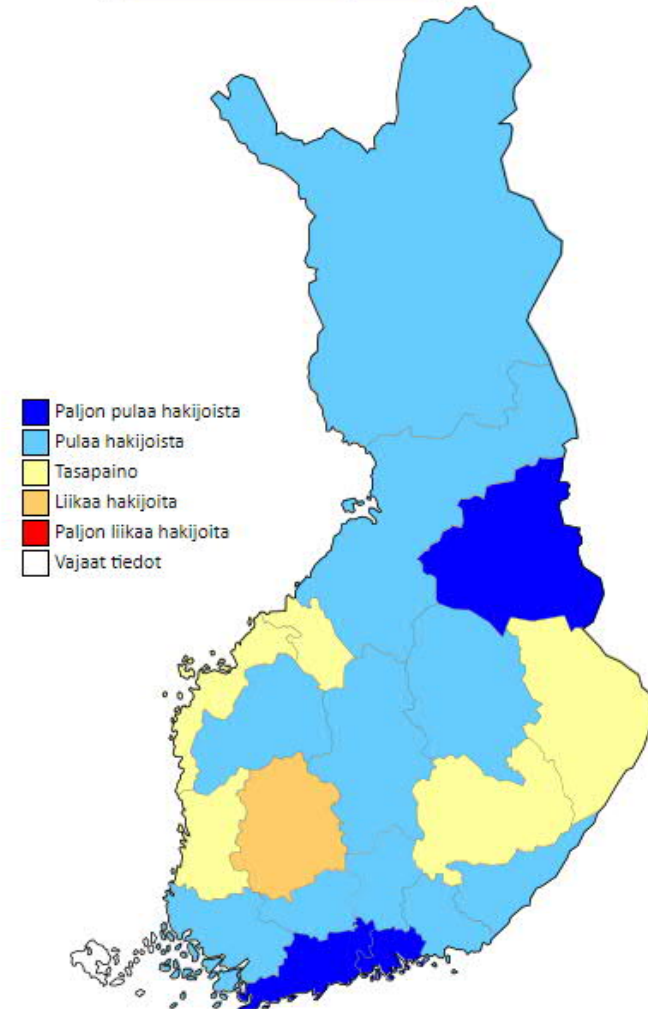
Opettajat Tilastotiedot

Työttömien ja lomautettujen määrä (keskimäärin kuukauden lopussa):	499,5
Avointen työpaikkojen määrä (keskimäärin kuukauden aikana):	2336
Tiedot ovat keskiarvoja aikaväliltä:	Tammi-Kesäkuu 2022
<i>Lähde: TEM työnvälitystilastot</i>	

Hoitajat Tilastotiedot

Työttömien ja lomautettujen määrä (keskimäärin kuukauden lopussa):	3601,5
Avointen työpaikkojen määrä (keskimäärin kuukauden aikana):	3507
Tiedot ovat keskiarvoja aikaväliltä:	Tammi-Kesäkuu 2022
<i>Lähde: TEM työnvälitystilastot</i>	

5311 - Lastenhoitotyöntekijät

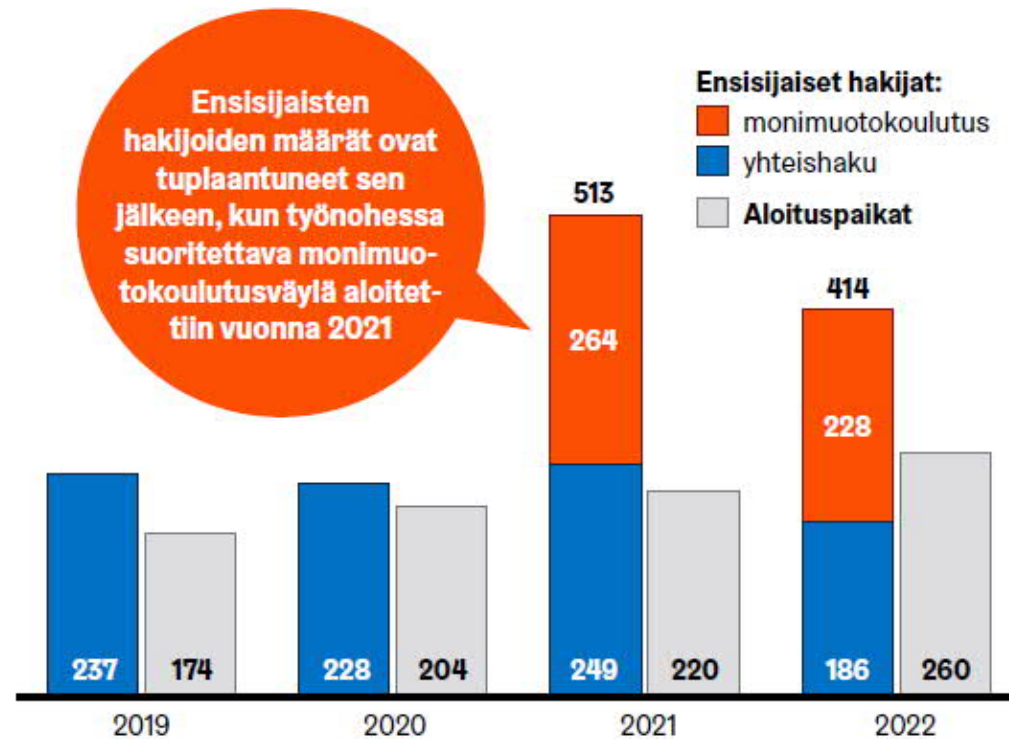
Yleisimpiä väitteitä ja vastauksia 1/3

Varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja on turha nostaa, koska hakijoita ei ole.

→Helsingin yliopiston suomenkielisen koulutuksen hakijamäärät ovat kasvaneet, kun koulutuksen suorittamistapoja on lisätty.

Hakijoiden vähäinen määrä on todellinen ongelma ruotsinkielisissä koulutuksissa

Helsingin yliopiston suomenkielisen varhaiskasvatuksen kandidaattikoulutukseen hakeneet 2019–2022, lkm

Lähde: Vipunen-tietokanta.

Yleisimpiä väitteitä ja vastauksia 2/3

Varhaiskasvatuksen opiskelijat eivät valmistu varhaiskasvatuksesta, vaan vaihtavat alaa jo opiskeluaikana
→ Keskimäärin 96 % Helsingin yliopiston suomenkielisen varhaiskasvatuksen kandidaateista valmistui vuosina 2010-2020.

Uudellamaalla on liian korkeat elinkustannukset, valmistuneet lähtevät muualle töihin
→ Uudellamaalla on maan vahvin pitoaste korkeakoulutetuista, eikä varhaiskasvatus tee tässä poikkeusta.
Valmistuneista varhaiskasvatuksen opettajista 90 % jää Uudellemaalle töihin.

Kunnilla on nopeavaikutteisimmat keinot vaikuttaa työvoimapulaan
→ Henkilöstöä ei ole rekrytoitavissa ilman, että pula jossain muualla vaikeutuu. Kuntien toimenpiteet ovat keskeisiä nykyisen henkilöstön pitovoiman kannalta mutta ne eivät riitä pulan kuromiseen, koska alalle on koulutettu liian vähän. Henkilöstöpula vaikuttaa pitovoimaan myös heikentävästi.

Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen tarkastelu valtakunnallisella tasolla riittää
→ Työvoiman kysyntä ja tarjonta eriytyvät Suomessa voimakkaasti. Koulutuksen resursseja käytetään tehottomasti, mikäli niitä ei keskitetä sinne, missä ne ovat työmarkkinoiden välittömässä käytössä.

Ala ei olisi tässä tilanteessa, jos alanvaihtaminen ei olisi niin yleistä
→ Täysin koulutusta vastaamattomissa tehtävissä varhaiskasvatuksen opettajia on noin 600.

Yleisimpiä väitteitä ja vastauksia 3/3

Varhaiskasvatuksen lastenhoitajia ei tarvitse kouluttaa alalle enempää kuin nykyisin, sillä heidän osuutensa henkilöstörakenteesta vähenee.

→ Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla on keskeinen rooli edelleen ja pääkaupunkiseudulla heidän saatavuutensa on heikentynyt. Merkittävä määrä lastenhoitajia toimii myös opettajina määräaikaisesti.

Uudeltamaalta valmistuvat nykyisten koulutusmäärien perusteella ja koulutuksen lisäyksen tarve

	Kandin aloituspaikat 3 vuotta aiemmin (HY, suomi)	Ennuste Uudellemaalle työskentelemään jäävistä	Kandin aloituspaikat 3 vuotta aiemmin (HY, ruotsi)	Ennuste Uudellemaalle työskentelemään jäävistä	Varhaiskasvatuksen sosionomit, Uudenmaan ammattikorkeakoulut	Lisäaloituspaikat (valmistumiset vuodesta 2026)	Lisäaloituspaikat (valmistumiset vuodesta 2027)	Lisäaloituspaikat (valmistumiset vuodesta 2028)
2022	174	149	30	22	100			
2023	240	205	30	22	100	625		
2024	220	188	54	39	100	625	780	
2025	260	222	63	46	100	625	780	1041
2026	220	188	40	29	100	625	780	1041
2027	220	188	40	29	100	625	780	1041
2028	220	188	40	29	100	Valmistuneet tarvitaan ennen vuotta 2030 varhaiskasvatustilanteen muuttamiseksi		
2029	220	188	40	29	100			
2030	220	188	40	29	100			
		1705		272	900	3125	3120	3123
					2877	6002	5997	6000

Laskelmassa on useita oletuksia: Helsingin yliopiston kandidaattikoulutuksen sisäännotot vuodelle 2024 ja sen jälkeen oletetaan olevan 140 yhteishaussa ja 80 monimuotokoulutuksessa, vastaavat luvut ruotsinkielisessä kandidaattikoulutuksessa 20+20. Näistä ei ole tietoa ja monimuotokoulutukselle ei ole rahoitusta vuoden 2023 sisäännoton jälkeen. Lisäksi oletettu historiatiedon perusteella, että 95 % suomenkielisen kandidaattitutkinnon opiskelijoista valmistuu ja valmistuneista 90 % jää Uudellemaalle töihin. Ruotsinkielisen koulutusohjelman osalta on myös arvioitu, että 90 % jää Uudellemaalle töihin, mutta vain 80 % valmistuu (joka yleinen läpäisyastetavoite) Sosionomikoulutuksen valmistuneiden ennustaminen on haastavaa, sillä sosionomien asemaan on tehty lakiuudistuksella useita muutoksia, jotka näyttävät heikentäneen koulutuksen vetovoimaisuutta. Aiemmin Uudenmaan korkeakouluista valmistui ja työllistyi Uudellemaalle n. 170 sosionomia vuosittain, tässä laskelmassa arviona on 100.

Laskelmassa ei ole huomioitu yksityisten toimijoiden henkilöstötarvetta eikä muualta Suomesta Uudellemaalle työskentelemään muuttaneita. Uusimaa saa pääsääntöisesti uudet työntekijänsä alueen korkeakouluista valmistuneista. Esimerkiksi vuosina 2014-2018 varhaiskasvatuksen kandidaattitutkinnon muissa maakunnissa suorittaneista 196 asui vuoden 2018 loppuun mennessä Uudellamaalla eli n. 40 opettajaa per vuosi muutti Uudellemaalle.

Lähteitä

- Pääkaupunkiseudun kaupunkien varhaiskasvatuksen toimialat
- <https://www.ammattibarometri.fi/>
- Tilastokeskus, sijoittumispalvelu
- Helsingin yliopiston hakijatilastot <https://www.helsinki.fi/fi/hakeminen-ja-opetus/hae-kandi-ja-maisteriohjelmiin/tilastoja-opiskelijavalinnoista>
- Vipunen
- KT-lehden artikkeli, <https://www.ktlehti.fi/2022/5/varhaiskasvatusta-myllerryksen-keskella>
- Varhaiskasvatuksen monimuotokoulutuksen sivut <https://tuhatplus.fi/>
- Ennakointikamari: Korkeakoulujen aloituspaikat ja hakijat Uudellamaalla ja muissa maakunnissa
- <https://www.sttinfo.fi/data/attachments/00291/2dd463aa-807e-4c07-a615-029fab9bdcbb.pdf>
- Hallituksen esitys varhaiskasvatuslaiksi:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_40+2018.aspx
- Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämisfoorumi:
<https://okm.fi/documents/1410845/55628624/Varhaiskasvatuksen+koulutusten+kehitt%c3%a4misohjelma+2021-2030.pdf/24ae436a-5c74-38d0-64c9-2dd542aa217f?t=1619443561569>
- OAJ: <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2022/puolueilta-vahva-tuki-varhaiskasvatuksen-opettajankoulutuspaikkoja-lisattava/>
- Talentia: <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-111-malli/>